

EUROOPA RÄNDE TEGEVUSKAVA

küsimused ja vastused

13. mail 2015 tutvustas Euroopa Komisjon oma nägemust rände tegevuskavast, milles sisaldub ka hulk otseselt Eestit puudutavaid ettepanekuid.

Mis sisaldub Euroopa rände tegevuskavas?

Tegevuskava peamised punktid on merepääste suurendamine Vahemerel, smugeldajate võrgustike lõhkumine, pagulaste ümberasustamine Euroopa riikidesse, kriisiolukorras varjupaigataotlejate ümberpaigutamine Euroopa Liidu sees, põgenikke vastuvõtivate riikide abistamine nii Euroopas kui väljaspool seda.

ÜMBERASUSTAMINE

Pagulaste ümberasustamine – mis see on?

Ümberasustamine on ÜRO pagulasameti poolt läbiviidav programm, millega asustatakse turvalistesse riikidesse ümber kõige haavatavamaid pagulasi. Nendele inimestele, kes ümberasustamisele kuuluvad, on ÜRO poolt juba antud pagulasstaatus, seega vastuvõttev riik nende taotlusi enam menetlema ei pea.

Mis põgenikegrupe ÜRO poolt ümber asustatakse?

Ümberasustamisele kuuluvad näiteks piinamis- ja vägivallaohvrid; raskelt haiged ja puuetega inimesed, kellel ei ole ravivõimalusi oma koduriigis; naised ja lapsed, kes on jäänud ilma kaitseta; pagulased, kes ei saa oma seniselt varjupaigariigilt piisavat kaitset. Ümberasustamisele

kuuluvad põgenikud, kelle jaoks ei ole silmapiiril ühtegi alternatiivset lahendust. Peamised ümberasustamiseks kvalifitseeruvate pagulaste päritoluriigid on Süüria, Somaalia, Afganistan, Birma, Bhutan, Iraak, Eritrea ja Kongo DV.

Kuidas valitakse välja need pagulased, kes sellisel viisil Eestisse tulla saaksid?

Protsess algab sellega, et ÜRO pagulasamet pakub riigile välja inimesed, kes ümberasustamist esmajärjekorras vajavad, olles eelnevalt hinnanud nende olukorda ja teiste lahenduste olemasolu. Kui riik soovib, saavad ametnikud minna pagulaslaagrisse kohapeale, et neid inimesi intervjuerida ja teha omapoolne valik. Lõpliku nõusoleku vastuvõtvasse riiki ümber asuda peab andma ka pagulane ise.

Kas Euroopa Liidu riigid on ka varem ümberasustamises osalenud?

Jah. Hetkel osalevad pagulaste ümberasustamises iga-aastaste kvootide alusel 14 liikmesriiki, lisaks kolm riiki asustavad pagulasi vabatahtlikult ümber vastavalt vajadusele ja võimalusele. Eelmisel aastal asustasid kõige enam pagulasi ümber Rootsi (2045 inimest) ja Soome (1090).

Kui palju pagulasi Euroopasse ja Eestisse ümber asustatakse?

Komisjoni kava kohaselt asustaks Euroopa Liit tervikuna lisaks praegustele liikmesriikide kvootidele ümber 20 000 pagulast 2015/2016 aastatel, muutes programmi edaspidi alaliseks. Igale riigile määratakse

vastuvõtmiskvoot, mille väljaarvutamisel võetakse aluseks rahvaarv (40%), sise-majanduse kogutoodang (40%), viimase viie aasta jooksul riigile esitatud varjupaigataotlejate arv ja ümberasustatud pagulaste arv (10%) ning töötuse määr (10%). Selle alusel peaks Eesti 20 000 pagulasest vastu võtma 1,63% ehk 326 inimest.

Kust ümberasustatavad pagulased Euroopasse ja Eestisse tuleksid?

Komisjon on ümberasustamise prioriteetseteks piirkondadeks määranud Põhja-Aafrika, Lähis-Ida ja Kirde-Aafrika. Seega oleksid peamised pagulaste päritoluriigid Süüria, Eritrea, Iraak ja Somaalia.

Kas ümberasustamises osalemine oleks Eesti jaoks kohustuslik?

Komisjoni praegune ettepanek ei ole liikmesriikidele juriidiliselt siduv. Samas on plaan programmis osalemine muuta 2016. aastast kohustuslikuks.

ÜMBERPAIGUTAMINE

Varjupaigataotlejate ümberpaigutamine – mis see on?

Ümberpaigutamine on programm, mille raames jaotatakse varjupaigataotlejaid solidaarselt ümber Euroopa Liidu liikmesriikide vahel olukorras, kus mõni riik võtab ootamatult vastu suure hulga varjupaigataotlejaid. Tegemist on selle programmi puhul varjupaika taotlevate inimestega, mitte tunnustatud pagulastega. Iga ümberpaigutamises osalev riik peab sellisel juhul ka ise varjupaigataotlusi menetlema, kuigi ümberpaigutamisele kuuluvad vaid ilmselge kaitsevajadusega inimesed (antud juhul Süüriast ja Eritreast põgenenud inimesed).

Kui palju ja kust varjupaigataotlejaid Euroopa sees ümber paigutatakse?

Komisjon plaanib pilootprogrammi raames ümber paigutada 40 000 inimest, kes on

saabunud Itaaliasse ja Kreekasse. Eestile määratud esialgne kvoot on 1,85%, mis teeb kokku 738 inimest 2 aasta jooksul. Kvoodi määramisel lähtuti samadest näitajatest nagu ümberasustamise puhul: rahvaarv, SKP, senine varjupaigataotlejate arv ja töötuse määr.

Miks Kreeka ja Itaalia varjupaigataotlejaid ümber jagatakse?

Kreeka ja Itaalia on Euroopa Liidu piiririigid ning võtavad vastu ebaproportsionaalse osa Euroopa riikidele esitatud varjupaigataotlustest. Samas ei ole nende riikide varjupaigasüsteem suutnud kohaneda suurenenud inimeste arvuga, mistõttu vajavad nad abi väljastpoolt.

Kas kõik need 738 taotlejat saabuksid Eestisse korraga?

Ei. Komisjoni väljapakutud programm kestab 2 aastat ning põgenikud saabuksid Eestisse väikeste gruppidega selle aja jooksul.

Kas ümberpaigutamises osalemine oleks Eesti jaoks kohustuslik?

Jah, juhul kui Komisjoni ettepanek praegusel kujul liikmesriikide toetuse saab, siis on ümberpaigutamises osalemine Eesti jaoks kohustuslik. Esialgsete plaanide kohaselt teeb Komisjon 2015. aasta lõpuks ka seadusandliku ettepaneku sellise süsteemi muutmiseks alaliseks.

Mille alusel saab Euroopa Liit Eestile määrata kohustusliku ümberpaigutamise kvoodi?

Komisjoni ettepanek lähtub Euroopa Liidu toimimise lepingu (TFEU) artiklitest 78 ja 80. TFEU artikli 78 lõige 3 näeb ette võimaluse erandlike meetmete rakendamiseks ootamatu sissevoolu korral: "Kui ühes või mitmes liikmesriigis tekib kolmandate riikide kodanike ootamatu sissevoolu tõttu hädaolukord, võib nõukogu võtta

komisjoni ettepaneku põhjal vastu ajutisi meetmeid asjaomase liikmesriigi või asjaomaste liikmesriikide toetamiseks."

Kuid sisserändepoliitika, sh kvootide seadmine, on ju riikide ainupädevuses?

Varjupaigapoliitika ja sisserändepoliitika on kaks erinevat asja. Sisserändepoliitika, sh küsimus, kui palju välismaalasi töötamise või õppimise eesmärgil liikmesriikidesse lubada, on jätkuvalt riikide endi otsustada (TFEU artikkel 79 lõige 5). Pagulaspoliitika kuulub aga suurel määral Euroopa Liidu pädevusse (TFEU artikkel 78).

Mis erinevus on ikkagi ümberasustamisel ja ümberpaigutamisel?

Esiteks, ümberpaigutamine toimub Euroopa Liidu sees, sellal kui ümberasustatavad pagulased tuleksid otse kolmandatest riikidest. Teiseks, ümberpaigutamisele kuuluvad varjupaigataotlejad, sellal kui ümberasustatavad põgenikud on juba ÜRO poolt pagulastena tunnustatud.

EESTI PAGULASTE VASTUVÕTUSÜSTEEM

Kui palju pagulasi on Eestis seni vastu võtnud?

Alates 1997. aastast on Eestile esitatud 668 varjupaigataotlust ning varjupaik on antud 94 inimesele (seisuga 2015 I kv). Kõik pagulased on seni Eestisse jõudnud omal käel, üheski solidaarsusprogrammis Eestis osalenud ei ole.

Mis asutused vastutavad Eestis pagulaste vastuvõtmise eest?

Varjupaigataotluste menetlemisega tegeleb Politsei- ja Piirivalveamet, mis allub Siseministeeriumile. Siseministeerium koordineerib ka pagulaste ja teiste sisserändajate

kohanemisprogrammi, mille raames õpivad inimesed tundma Eesti eluolu ja saavad algteadmised eesti keelest. Taotlejate vastuvõtmise ja majutamise eest vastutab Sotsiaalministeerium. Osade teenuste osutamise on riik andnud ka eraettevõtetele ja vabaühendustele. Näiteks Vaos asuvat varjupaigataotlejate majutuskeskust haldab AS Hoolekandeteenused, tugisikuteenust pakub MTÜ Johannes Mikhelsoni Keskus ja õigusabi Eesti Inimõiguste Keskus.

Mis juhtub ümberpaigutatud varjupaigataotlejatega, kui nad jõuavad Eestisse?

Euroopa Liidu sisese ümberpaigutamise raames Eestisse jõudnud varjupaigataotleja majutatakse vastuvõtukeskusesse ning tema taotlust hakkavad läbi vaatama Politsei- ja Piirivalveameti menetlejad, kes teevad esmase otsuse 6 kuu jooksul. Positiivse otsuse korral antakse pagulasele ühe- kuni kolmeaastane elamisluba, mis annab talle õiguse Eestis elada, töötada ja õppida.

Aga ümberasustatud pagulastega?

Ümberasustamise korral pagulase taotlust enam ei menetleta, kuna talle on pagulastaatus juba antud ÜRO poolt. Eestisse jõudes majutatakse pagulane kas ajutisse majutuskotta või siis võimalusel otse vastuvõtvasse omavalitsusse ja aidatakse tal kohaneda oma uues kodus (leida töö, õppida keelt jms). Selles protsessis loovad aktiivselt kaasa ka mitmed Eesti vabaühendused.

Allikad: bit.ly/1Fk1OeE, bit.ly/Y5U9fy, bit.ly/1AfyVhs, bit.ly/1Ld95vD

www.pagulasabi.ee